

Ekspedicijos vadovu buvo paskirta Molinskaitė Marytė, kuri iš visų dalyvių turi didžiausią alpinizmo stašą ir susipažino su numatomu ūkopių rajonu 1959 m. ekspedicijos metu.

Kiti ekspedicijos dalyviai:

Kubilius Augustas,
Lašovas Eugenijus,
Norius Algirdas,
Okulič-Kazaričas Jaroslavas,
Rasevičiute Kristina,
Tulovičius Petras.

Ekspedicijos pradžia numatyta rugpjūčio mėn. 1 d. iš Prunzės miesto.

Liepos 7-8 dienomis didesnė ekspedicijos dalyvių dalis išvyko treniruotės į kalnus.

Kelios dienos prieš išvykimą paaiškėjo, kad vykdyti uškopimų kartu su leningradiečiais nebūs galimybės, nes jų treniruotės necutampa nei laiku nei vieta su mūsų treniruotėmis. Ši žinia sukelė daug abejonių ir baimės respublikos alpinizmo vadovų eilėse, tačiau ekspedicijai jau buvo viskas paruošta, ir jos dalyviai išvyko į Prunzę, kur buvo tikinasi pagalbos iš Kirgizijos alpinistų pustės.

PAS KIRGIZIJOS ALPINISTUS

Pagaliau pagrindiniai organizaciniai sunkumai nugalėti, ekspedicijos dalyviai kas traukiniu, o kas taupydamas laiką, lėktuvu, atvyksta į Prūnų. Prieš spručiant ekspedicijos veiklą susipažinsime su Tien-Šanė.

Tien-Šanė kinietiškai reiškia "Padangių kalnai". Tai Azijos kalnų sistema, esanti tarp 40° - 45° šiaurės platumos ir 67° - 95° rytų ilgumos. Iš vakarų į rytus Tien-Šanės kalnai driekiasi 2500 km, iš kurių 1200 km yra TSR teritorijoje. Vakarinė kalnų dalis randasi Kirgizijos TSR teritorijoje, (šiaurės vakarų keteros randasi Kazachijos TSR, pietvakarių pakraštys - Uzbekijos ir Tadžikijos TSR). Rytinė kalnų dalis randasi Xinijs Liao dulos Respublikos teritorijoje. Aukščiausia Tien-Šanės viršūnė "Pik Pobiedy" 7439 m esanti ant valstybinės sienos tarp TSR ir KLR.

TSR teritorijoje Tien-Šanė skirtoje į:
Vakarinę, kurią sudaro Karatau (2176 m), Talaso Alatau (4488 m), Čatkalo (4503 m) kalnagūbriai;

Šiaurinę, kurią sudaro Užilijs Alatau, Kirgizijos ketera (4975 m), Kungejų Alatau (4771 m);

viding, kurią sudaro Terekėjaus Alatau (5208 m);

contrinę Tien-Šanę į rytus nuo Akšiirako keteros, Tengri-Tagas "Dvasių ketera" su aukščiausia viršūne "Chantengzili" Chan-Tengri "Dvasių valdovas" (6995 m).

Tien-Šanės keteros sudarytos iš nuosėdinių ir metamorfinių paleozojo ir prieškembrijo paderinių. Idubimai užpildyti tretinėmis ir ketvirtinėmis nuosėdėmis. Tien-Šanėj charakteringa žymūs plotai išlyginto reljefo, taip vadinami syrtai. Tretinio periodo pabaigoje vyko daubar esančių keterų kilimas iš daubų susileidimas. Kylandžios keteros aiškėjo ir vyko jų apledėjimas, o daubose kaupėsi kalnų įrimo produktais.

Tien-Šanėje yra spalvotų ir retųjų metalų telkiniai, akmens anglis, fosforitai, daugelyje vietų nafta, (vairios cijominės ūliauvas).

Kaip jau buvo minėta, didesnė Tian-Čanės kalnų dalis randasi Kirgizijos TSR teritorijoje, todėl nemieste, kad pagrindinę gyventojų dalį sudaro kirgizai. Kirgizijos sostinė Frunzė randasi keliasdešimt kilometrų į šiaurę nuo Kirgizijos keteros. Prževalskas, Narynas ir daugelis kitų miestų taip pat randasi kalnų papėdėse. Tuo būdu kirgizai charakteringi kalnų gyventojai.

Reljefas, klimatas, o taip pat ir kaimynai nelaiko praeityje kirgizamsapti sėsliai. Pagrindinis jų užsiėmimas – gyvulininkystė ir medžioklė. Vasarą avią kaimonės varomas į aukštumines ganyklas – syrtas, kirgiui tenka susidėti jurtas ant arklių ir keliauti į kalnus. Artėjant žiemai kirgizai su kaimenėmis leidžiasi Semyn. Dėl tokio gyvenimo būdo kirgizai nopalikė boveik jokių istorinių gyvenviečių. Archeologiniai paminklai – tai pilkapiai, siekiantieji bronzos amžių. XI–XIV amž. m.e. buvo statomi miestai ir iš to laikotarpio liko keletas architektūros paminklų, minaretas ir trys portaliniai kūpoliniai mauzoliejai. Iš vėlesnių laikų liko nazarai (tai yra antkapiai).

Iki šiol moksles neturi tikslų žinių apie kirgizų tautybės atsiradimą. Pirmą kartą jie minimi I amž. p.m.e. kinėtių istoriku. Tuo metu jie gyveno Jenisiejaus aukštupyje iki Baikalo ežero. VII amž. jie priklausė kiniečiams, vėliau uigurams, X amž. juos puolė karakiničiai. XIII amž. kirgizus pavergė totoriai-mongolai. Prie Tian-Čanio kirgizai pradėjo keltis dar I amž. m.e. Iki XVI amž. baigėsi kirgizų tautybės formavimasis ir XVIII amž. pabaigoje jie apsigyveno dabartinėje teritorijoje. XVIII amž. viduryje kirgizai išsivadavo iš dūngarų, tačiau nogalėjo išlaikyti politinės nepriklausomybės. XIX a. pradžioje Kirgizijos teritorija buvo nukariauta Kokando chanato. XIX a. vyko atskirų kirgizų genčių prisijungimas prie Rusijos, kur jie ieškojo globos nuo Kokando chanato ir stipresnių genčių puldinėjimo (barantu).

1876 m. ryšium su Kokando chanato likvidavimu buvo organizuota Turkestanos generalinė gubernija su centru Taškente, ir Kirgizija įėjo į Rusijos sudėtį. Carizmas sukūrė Kirgizijos kolonių rešinę.

Po Spalio Socialistinės revoliucijos pergalių Kirgizijoje susikūrė Tarybų valdžia. 1936 m. iš autonominės respublikos buvo sukurta Sąjunginė Kirgizijos respublika. Tiki Tarybų valdžios metais prasidėjo tikras Kirgizijos vystymasis, gyventojų gerbuvio ir kultūros augimo erityje. Bendroji produkcija 1958 m., palyginti su 1913 m. padidėjo 50 kartų. 1914 m. Kirgizijoje buvo 103 pradinės mokyklos, 5 progimnazijos ir 1 gimnazija, o 1958 m. jau veikė 1756 bendrojo lavinimo mokyklos ir 9 aukštėsios mokyklos.

Tad nenuostabu, kad tik Tarybų valdžios metais vyksta platus Tian-Şanės kalnų masyvo pašinimas, sudaroni ūčėlapiai, vykdomi geologiniai ieškojimai, tiriama augmenija ir gyvūnija. Pirmuoju takus į sunkiai prieinamus kalnų rajonus nutiesė alpinistai.

Kirgizijos alpinizmo centras randasi Prunseje. Čia yra turizmo-alpinizmo klubas. Panfilovo gatvėje yra bendrabutis alpinistams, vykstantiems į kalnus, alpinistinio inventoriaus sandėliai.

Mums atvykus į Prunę, tą pačią dieną iš Kirgizijos ketoros grįžo į miestą Alime Romanovo vadovaujami alpinistai. Jie treniravosi Ala-Arča alpinizmo stovykloje, rucodamiesi ekspedicijai į Lenino vardo viršūnę (7134 m). Vakaro turizmo-alpinizmo klube įvyko pasitarimas, kuriamo buvo svarstomi ekspedicijos į Lenino viršūnę klausimai. Buvo aptarta ir misijų ekspedicija į Karakolo tarpeklių. Pasitarimo rezultatai buvo mums palankūs. Kirgizijos alpinistai sutiko aprūpinti mus ppranga, padėti susipažinti su užkopinų rajonu, atlikti viens formalumas, reikalingus ekspedicijos išleidimui.

Vėlai vakare grįžome iš klubo į mūsų nakvynę, grožėdami Prunę. Pirmasis įspūdis susipažėjant su šiuo Vidurinių Azijos miestu, nebuvę perdaug džiuginantis. Išlipe iš IL-18 Prunės aerodromo, mes pasijutome kaip patokę į orkaitę, tačiau greit pripratome prie karščio, nos caudame ore netenkite taip prakaituoti. Miestas gerai apsaugotas nuo tiešioginių saulės spindulių. Visos gatvės apsodintos keliomis cilēmis medžių, daugumoje tai topoliai. Gatvės tiesios, pagrindinės jų asfaltuotos, yra kelios trolioibusų linijos.

Nums į akis krito tai, kad miesto nėra aukštų namų. Miesto centro daugumoje dviejų aukštų namai, pakraštyje – viena–aukštūs namukai su molio–akmenės kalkonėmis tvoromis, už kurių žaliuoja vaizmedžių sodai.

Miesto išvystyta atvira drėkinimo sistema – arykai, kurie atvykus pirmiausia kripta į akis. Išilgai gatvių, netgi miesto centro, arkyose čiurlona vanduo. Vaikams tai laimė – maudytis galima tiesiog prie namų, ir jie ištisas valandas praleidžia positeškendami vandenynoje. Kartais jie sugalvoja užtvenkti aryką – tuomet gatvėje tikras potvynis. Arykai taip įėję į vietinių gyventojų sąmonę, kad jie sunkut sunkiai įsivaisduoja kaip pas mus gyvenama be jų.

Liepos 19 d.

Anksti ryte seidome į sunkvečimių ir išvykomo pietų kryptimi į Ala-Arčos alpinistinę stovyklą. Atstumas nuo Prunsės iki stovyklos tik apie 50 km, tačiau pakilimas nuo 750 m v.j.l. iki 2100 m tokiam etatumui didelis. Pradžioje važiuojam geru asfaltuotu keliu. Tų abiejų pusių leukai su kviečių, kultūrų, vietomis soulėgręšų pasėliais. Našaug po 20 km keliai pradedė blogėti. Abipus kelių vičių aukštūs kyla kalnai, mes įvažiuojame į Ala-Arčos terpeklių. Tarpeklis nuolat sinurėja, o keliai tarp uolų nuolaužų beveik neįžiūrimas. Pasirodė kad nušinoms pravažiavimą prieš keletą metų alpinistai padarė savo jėgomis. Iki to laiko maišę į stovyklą pasiekinius 7 km kilometrus nešdavo ant pečių arba, geriausiu atveju, gebendavo arkliais.

Kalnų šlaitai žolėti vistomis apangė arčos (*Juniperus turkestanica*) krūmokšniais. Žrėjant prie stovyklos pamatome Tian-Čanės egles (*Picea Schrenckiana*) miškus. Jie čia nėra tankūs ir nesudaro ištiso masyvo. Šiam tarpeklyje miško ribos nuo 1800 m iki 2500 m v.j.l.

Ala-Arčos alpinistinė stovykla užima aikštelię ant dešiniojo Ala-Arčos upės krante. Nuolatiniai pastatai tėra tik valgykla su virtuve, nedidelis sandėlys ir dar mažesnis nehydrom dalies pastatas. Visa kita randasi palapinėse. Yra taip pat improvizuotas baseinas. Tai alpinistų rankomis padaryta